

ՄՇԽԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարեկանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լիզուով:
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի նոր շրջան գերմանիայի արեւելեան քաղաքականութեան մէջ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բաւարիոյ դար անցնելուց յետոյ, Նախկին Բաւարիոյ Ներքին Լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Աւստրո-Ունգարիայի ներքին յուսմանքն երբ. Արտաքին Լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌՆԱՅԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մտանքադրութիւն.

ՄԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ
ԲԱՎԱՐԻԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մինչև վերջին ժամանակները գերմանիան, քաղաքականապէս թոյլ և բաժան բաժան եղած, ոչ մի դեր չէ կարողացաւ խաղալ արեւելեան հարցի մէջ, ինչպէս էլ ուրիշ կողմից, երբեք չէ կարողացաւ դադարել զաղթականական (կոլոնիալ) քաղաքականութեամբ: Ֆրանսիային յաղթելուց և գերմանական միութիւնը մերջնականապէս հաստատելուց յետոյ, գերմանիան սկսեց այժմ թէ զրական ներգործութիւն ունենալ արեւելեան հարցի վրա, և թէ ձգտել զէպի հայրենիքից զուրս օտար երկիրներ ձեռք բերելու, այնտեղ իր գաղթականութիւնները հաստատելու նպատակով:

Արեւելեան հարցի վրա գերմանիան, թէև անուղղակի կերպով, ներգործութիւն ունի իր քաղաքականութեան խնայարհ Աւստրիայի միջոցով, նրա օգնութեամբ ներգործելով Բալկանեան թերակղզու գործերի ընթացքի վրա: Ուրիշ կողմից գերմանիան տեսնելով որ իր հպատակները ամէն տարի հազարներով գաղթել են իրանց հայրենիքէն, Ներքին Լուրերը համոզվելով որ Նոր-Աշխարհը, Ամերիկան շուտով այլ ևս չի կարողանայ գետեղել իր մէջ գերմանական պրոլետարիատի ահազին և տարուց տարի աւելի բազմաթիւ դարձող գաղթականութիւնը, սկսել է երկու-երեք տարի առաջ, իշխան Բիսմարկի նախաձեռնութեամբ, տեղեր որոնել իր համար հին աշխարհում:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մի աստիճանից հասնող և թըշառու թիւն մարդու, պրոֆ. Ի. Գոգելի: Երբորդ հրատարակութիւն:

Երբ թոյնը ծխախոտը, ալկոհոլը և սիգարէտը: Դրանց ազդեցութիւնը առողջութեան, կենսական, և մարդու ու նրա սերնդի հիւսիսները: Ստալկա, 1887 թ.

Այդ երկու գրքերն ևս խօսում են մի և նոյն առարկայի մասին: Չէ կարելի չորախմբալ, որ վերջապէս գիտութեան մարդիկն ևս հանդէս դուրս եկան այդ չարիքներից մարդկութիւնը պաշտպանելու համար: Ամէն տեսակ խրատներ աւելի իրական են և ազդեցութեան են գործում, երբ նրանք ազդում են ոչ միայն սրտի վրա, այլ և խելի վրա: Բաւական չէ ասել՝ չարի վրա է, այդպէս չէ պէտք է անել:—պէտք է ապացուցանել, որ դա մի աստիճանից է, որ այդպէս վարվողը նախ և առաջ և ամենից աւելի ինքն իրան է վնասում: Ահա այն ժամանակ ամէն այդ տեսակ խրատներ աւելի համոզեցողի են: Փշացած (попозный) հակումներ ունեցող կը զդուշանայ և կը չորախմբալ իրան, իսկ այդպիսի հակումներ չունեցող կը վախճան ընտելութիւնը: Ահա թէ ինչու համար այդ առարկայի մասին առողջ տեղեկութիւնների տարածումն ահագին նշանա-

Այդպիսով 1884—1885 թւին գերմանիան ձեռք բերեց Աֆրիկայի Կոնգո ահագին երկիրը: Չգտելով զէպի այդ տեսակ հեռաւոր երկիրները ձեռք բերելու, գերմանիան համահիմ է դնում մեծ պետութիւններին յատուկ համաշխարհային քաղաքականութեան, կամենալով զեր խաղալ ընդհանուր մարդկային քաղաքականութեան հարցը: Ռուս, համ տեղ է պատրաստում իր հպատակ պրոլետարիատի գաղթականութեան համար, համ էլ, վերջապէս, պետութեան սահմաններից դուրս նոր վաճառանոցներ է բաց անում իր ներքին արդիւնաբերութեան արտահանման համար:

Բայց, ինչպէս երևում է, ժամանակակից միացած գերմանիան, Բիսմարկի գերմանիան, այդքանով բաւականաւոր դիտաւորութիւն չունի, այլ աչք է դրել արդէն և արական երկիրներին վրա, Պարսկաստանին և Փոքր-Ասիայի վրա, այս անգամ այլ ևս ոչ թէ ուրիշ օգնութեամբ ներգործել ուղիով, ինչպէս Բալկանեան թերակղզու վրա Աւստրիայի օգնութեամբ, իսկ Կոնգոյում Բելգիայի օգնութեամբ, այլ ուղղակի անուղիղ կերպով, առանց ոչ զքի օգնութեան, իր սեփական ոյժերով և պատասխանատվութեամբ:

Այս րօպէիս Բելգիայում եռանդուն պատրաստութիւններ են տեսնվում հաստատուն հիմք դնելու գերմանիայի ուղղակի ներգործութեանը Փոքր-Ասիայում: Գերմանական ծաղում ունեցող փաշաները և Պոլսում իրանց ամբողջ հեղինակութիւնը գործ են դնում Բ. Կրան համազօրութեամբ: Պրէսսէն էլ գերմանական ընկերութեանը մի կ'օնց է ստիւտալով, Փոքր-Ասիայի միջով երկաթուղու մի գիծ անցկացնելու համար: Երկաթուղու այդ գիծը պիտի անցնի ասիական Թուրքիայի միջով, Իզմիլից մինչև Կիարքեքի: Պրէսսէն ընկերութիւնը ստանալու է, ինչպէս հաղորդում են լրագրիչները, շինվելի երկաթուղու ամբողջ երկայնութեամբ ամենաբերելի ընդարձակ հողեր, որոնց գերմանացիք կարող են ամէն կերպ մշակել, օգտվելով Փոքր-Ասիայի ամէն ազ-

դութիւններին պատկանող ընկերների պարտադիր աշխատանքից: Երկաթուղու գծի երկայնութեամբ դիտաւորութիւն կայ հիմնել ոչ թէ միայն գերմանական գիւղեր և աւաններ, բայց և նոյն իսկ ամբողջ քաղաքներ, որոնց մէջ բնակիչների բանւոր դասը կը բաղկանայ ասիացիներից, իսկ միջին ու բարձր դասակարգերը, ի հարկէ, գերմանացիք կը լինեն:

Կա լինելու է, ինչպէս և առաջարկում է Թուրքաց կառավարութեանը պ. Պրէսսէն ի ներկայացրած ծրագրից, մի բուն գերմանական, ընդարձակ կ'օնց է ստիւտալ կը լինի Թուրքաց ամէն տեսակ հարկերից, և որ միմիայն կենթարկվի Թուրքիայում եղող գերմանական դիպլոմատիկան ներկայացուցիչների իրաւասութեանը: Այն գերմանացիք, որոնք բնակվելու են այդ նոր գաղթականութեան մէջ, անխախտ կը պահպանեն իրանց գերմանական հպատակութիւնը, և նրանց որդիք մինչև անգամ գերմանիա կուղարկվեն իրանց զինուորական պարտաւորութիւնը կատարելու համար: Ահապատկառով Փոքր-Ասիա, գերմանական պահեստի զօրքեր կազմող այդ երեսասարկները շատ պիտանի կը լինեն գերմանական նոր կոլոնիան շրջապատող բարբարոս հրոսակներից պաշտպանելու համար:

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, Պրէսսէն ի և ընկերութեան ծրագրից շատ ճարպիկ կերպով կազմած ծրագիր է:

Պ. Պրէսսէն, ինչպէս երևում է, միմիայն աֆերիստ չէ, այլ ձգտում է քաղաքական գործիչի դեր խաղալ: Անցեալ տարի գերմանական կառավարութեանը իր ներկայացրած ծրագրում նա ուղղակի և բացարձակ կերպով յայտնում է իր ձեռնարկութեան նպատակը: Նա ասում է որ առ այժմ գերմանիան դեռ ևս զուրկ չէ զարձակ իր ուղղութիւնը Պարսկաստանի վրա, քանի որ այդ երկրում դեռ ևս շատ քիչ վաճառանոցներ կան գերմանական արդիւնների համար, և գերմանական մի կոլոնիացիա Պարսկաստանում հաստատե-

լը դեռ ևս վաղաժամ պէտք է համարել: Նախ և առաջ, աւելացնում է Պրէսսէն իր ծրագրի մէջ, պէտք է դեռ ևս ձեռք բերել Փոքր-Ասիան, որպէս Պարսկաստանի նախազաւառ (Vorland) և ապա մտածել գերմանական ազդեցութիւնը աւելի հեռու մղելու: Փոքր-Ասիայի ամէն ազդութիւններն պատկանող ազգաբնակչութիւնը Պրէսսէն համարում է շատ նպաստաւոր «հում նիւթ» ժամանակով գերմանացած լինելու համար:

Հաւատացնում են որ Պրէսսէն ի ծրագրից այնու ամենայնիւ չափաւոր է երևում Բելգիայում, և գերմանիայի մայրաքաղաքում աւելի մեծ ուղղութիւն է դարձրած մի ոմն Գէյզ գերմանացու ծրագրի վրա, որ աւելի էլ չհամարձակ է, պահանջելով աւելի վճռողական, աւելի զրական ու շուտափոյթ գործողութիւն: Փոքր-Ասիայի մէջ գերմանական ազդեցութեան հաստատման վերաբերմամբ:

Այդ տեսակ պատրաստութիւններ տեսնելով հանդերձ, գերմանական դիպլոմատիան, իր պետական կանցչի բերանով, ինչպէս արդէն յայտնի է ընթերցողին, նորերում ևս կեղծաւոր կերպով հրապարակապէս յայտնել է որ ամենեւին արդէն զնեղու է իր տեսասանին երթալ դէպի Կ. Պոլիս փոքր-Ասիայի միջով:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՌՈՐԻ ԴԱՐ ԱՆՏԵՆԱԿԱՆ ՅԵՏՈՑ

Մեր թատրոնական կենսից վերաբերեալ երկու իրողութիւն նորերում ակամայ ուշադրութիւն են դրաւում: Գոյանից մէկը այն ըստն է հինգ-ամեայ յօդեանի տօնախմբութիւնն է, որը ապրիլի 30-ին կատարվեցաւ Թիֆլիսում ի պատիւ հայ գործչի, իսկ միւրը հայ թատրոնի ապագայի հարցն է, որով զբաղվեցաւ Հայոց Գրաստիական ակումբի ընդհանուր ժողովը մայիսի

մեծերին—1—2 րօպէում: Այդպիսով 1/2 կաթիլը սպանում է շանը, աղուէսին, կատուին, 1—2 կաթիլը սպանում է կովին և ձիուն: Համաժամութեամբ մարդկային օրգանիզմի մեծութիւնը և ոյժը կենդանիների օրգանիզմի հետ և ուշադրութեան առնելով ընդդիմադրութեան այն աստիճանը, որ կարող է ցոյց տալ մարդկային օրգանիզմի թոյնի ազդեցութեանը, կարելի է այն եղբակացութեանը հասնել, որ 3/4—1 կաթիլ նիկոտինը բաւական է մարդուն սպանելու: համար: Թունաւորութեան նկատմամբ, և թէ նիկոտինը դիպչում է լեզուին, թոյնի, աչքին, կամ եթէ մարդ կուլ է հետ իր և է ճանապարհով նիկոտինը արիւնի մէջ մտցնելուց յետոյ, շուտով երևում են թոյնի ներգործութեան հետեւալ նշանները. ամենաստուիկ թուլութիւն, դէմքի, ամբողջ կաշուի, լորձաթիւթի թուլութիւն, զէմքի, ամբողջ կաշուի, լորձաթիւթի թուլութիւն (չրթունքներ, լեզուի և այլն): մեռելային գոնատուլութիւն, ոտի վրա կանգնելու անհարաւորութիւնը, գլխի անարդար գալը, տեսութեան միջոցները, ինքնաճանաչութեան կոլուրտը, սրտի զօրեղ և անկանոն բաբախումը, դժուար շնչառութիւն, տաղտուկութիւն (тошнота), ուշաթիւթի թուլութիւն, ձեռքերի և ոտների դողդոզում, փրփուր բերանին, երբեմն սրտի խաւովը և փղձկում, բերքի լայնանալը կամ նեղանալը, աստիճան քրտիք ամբողջ մարմնի վրա, ընդհանուր կաթնած և մահ:

Այդ բոլոր նշանները երևում են երբեմն միանգամից (եթէ նիկոտինը մեծ քանակութեամբ է ընդունված, օրինակ, 2—3 կաթիլ), կամ ամենաւաղութեամբ միմեանց յաջորդում են, այնպէս որ կաթնածը և մահը լինում են 1—2 րօպէում, իսկ փոքրիկ կենդանիները սատկում են 5—10—15 վայրկեանում:

Ծխախոտը պարունակում է իր մէջ էլի մի կըծու նիւթ, որ նիկոտինն է անուանվում (այդպէս անուանված ծխախոտային կամֆօրա): Եւ այդ նիւթը խիտ թունաւոր է, թէպէտ թոյլ է նիկոտինից. նիկոտինին ազդեցութեան տակ թունաւորվածները մօտ նոյն նշաններն են երևում, ինչ որ և նիկոտինից, բայց այդ նշանները նիկոտինի նշաններից թոյլ են, աւելի ուշ են երևում և եթէ անհրաժեշտ բժշկական օգնութիւններ հասցնեն, նիկոտինինով թունաւորվածի կենսաւր ապառել կարելի է, այն ինչ նիկոտինով թունաւորվածին, թոյնի արագ ներգործութեան պատճառով, ոչինչ միջոցներ չեն կարող օգնել. այդ տեսակ թունաւորվածի կենսաւր ապառելու միակ միջոցը նիկոտինով թունաւորվելուց յետոյ իսկոյն դեղութիւն ընդունելն է: Ահա այդ պատճառով նիկոտինով բոլոր թունաւորվածները շուտով մեռնում են, եթէ մինչև անգամ թոյնն ընդունելուց մի կարճ ժամանակ յետոյ նրանց մի որ և է օգնութիւն են հասցնում:

Վերջին հետազոտութիւնների համեմատ, ծխախոտը, բացի նիկոտինից և նիկոտինինից, պարունակում է իր մէջ էլի մի փոքր քանակութիւն կապտաթիւթու, (синильная кислота) որը պատկանում է ամենազօրեղ և վայրկեանապէս ներգործող այն թոյնների շարքին, որոնք թունաւորում են ամենափոքր քանակութեամբ:

Այդ բոլորից հետեւում է, որ ծխախոտը ամենազօրեղ թոյններից մէկն է:

Ապա պ. Նիկոտին ընդուն է ծխախոտ գործածելու բոլոր եղանակները:

1) Ծխախոտը շատ վնասակար է, ծխախոտ ծղիւղ, որպէս խանգարող ֆիզիօլոգիական նշանաւոր գործողութեան—չնչաւ թե ան և նըրանից կախված գազերի փոխանակութեանը թոյն-

և ֆինանսների նախարարների հաստատու-
թեամբ բացված է համարվում: Նախանգազե-
տությունը յետոյ տոնավաճառի զոյնզոյն զրոշա-
վել ժամանկելով պարզվեցաւ. նախանգազե-
տոյ տեղին ռուսաց զահանան մի կարճառոտ
հառ ասեց, բացատրելով, ՚ի միջի այլոց, տոնա-
վաճառի նշանակութիւնը բացուի համար: Այդ
նորոյց յետոյ մի խումբ մարդիկ, որոնք քաղաքի
կողմից առանձին կերպով հրաւիրված էին, դիմե-
ցան զոյնզոյն զոյն մի փայտեայ շինութիւն, ուր պատ-
նաստված էր նախահաշիկի Նախահաշիկի ժամա-
նակ առաջարկվեցան թաղաւոր կայսրի, թագուհի
կայսրուհու, թաղաժառանգի, կովկասի կառա-
ւարացայետի, նախանգազետի և ուրիշների կե-
նտացները, որոնցից ամեն մէկն յաջորդում էր ու-
սան և օրկեստրի նուագաժողովունը:

Այդպիսով ուրեմն տոնավաճառը պաշտօնապէս
անցուցուցաւ թէն պաշտօնապէս բացված է, բայց
զեւեա առևտուր չը կայ: Շատ խանութներ զեւ պատ-
նաստ չեն և շատ վաճառականներ չեն համար-
ձակվում իրանց ապրանքները դետեղել տոնավա-
ճառի փայտեայ շինութիւնների մէջ, ուր ամեն
օրուց կարելի է սպասել հրդեհ: Վաճառականնե-
րից շատերը յայտնուէ են, որ կը համահայնվեն
այն ժամանակ միայն, երբ սպառնկացնող ընկե-
րութիւնը կապահովացնի իրանց ապրանքները:
Պէտք է նկատել, որ շատ իրաւացի է այդպիսի-
ների երկիւղը, քանի որ քաղաքային վարչու-
թիւնը թողլ է տալիս մի տոնավաճառի հրապա-
րակի վրա շինել հիւրանոցներ և խտրականոր-
ւոյն էլ լիւրկութիւն չը կայ փայտեայ խանութ-
ներին, չը նայելով որ կան հրաշք մզններան-
ք և ջուր: Տօնավաճառը սպառնալով է ոտտիկան-
ներով և մի հարիւր կաղանկերով:

Տօնավաճառին մասնակցող վաճառականները
թիւը շատ չէ. մինչև այժմ եկողներ եղել են Աս-
տրախանից, Թիֆլիսից, Կաղանից, և մօտ մի 10 վա-
ճառական էլ Բուխարայից: Աս այժմ բերած ապ-
րանքներից աքել են ընկնում թէյն, ամանիկէն,
երկաթի շինութեանք: Կանոնաւոր առևտուրը կը
սկսվի մի քանի օրից յետոյ:

Ձ

—

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱՍԱԼԻՔԱԼԱՐԻՑ մեզ գրում են: «Առևտուրը մե-
ղանում շատ ընկած դրութեան մէջ է. խա-
նութեանները առևտուրի մինչև երեկոյ անհամ-
բեր սպասում են որ մի մարդ գայ լաւ առնելու:
Բայց չը նայելով առևտրի այդ թշուառ վիճակին,
զարծեալ երբ մէկը խանութ է մտնում, մեր վա-

Բայց զըսնով չէ սահմանափակվում ծխելը։
Միասը։

Միասխտտի ծուխը, մտնելով բերանը, զրգռել աղիեցություն է գործում բերանի լորձաթիւն թաղանթի, լեզուի և թթի խուլիւրի վրա, որի պատճառով և սկսում է մեծ քանակութեամբ թողնել զուրբ զուրբ գալ բերանից։ Բացի զրանից, ծխախտտի ծուխը ներգործում է և ծխողներին առամենքի վրա։

Միասը ստամոքսի ամեն տեսակ խրոսխական կատարելի սկզբնապատճառն է։ Այլի և համեմատոր նիւթերը զըզում են ստամոքսը, բայց մի և նոյն ժամանակ թուլացնում են դրան, և այդ պատճառով ստամոքսը անդադար պահանջում է աւելի զորեղ զրգռել միջոցներ և, վերջապէս, հրաժարվում է կերակուրը մարսելուց, այն ժամանակ հանգէս է դալիս դէտա, բայց ծխախտտի ծխելը այնու ամենայնիւ չարուհանկվում է և հետևանքը լինում է ստամոքսի անբուժելի հիւանդությունը։

Այդ պատճառով այժմեան ժամանակ չատ գտալ է հանդիպել լաւ մարտդուծիւն ունեցող մարդուն, և եթէ այդպիսին կը գտնվի, ի հարկէ, ծխողներին թվից չի լինի։ Եւ իրաւ, զարմանալիս աւողջ մարդ, որ ըստ երոյթիւն կատարեալապէս առողջ իարկեանց մօտ, որոնց ծնողները և պապերը ստամոքսով առողջ էին, յանկարծ ցաւում է ստամոքսը։ Ձը նայելով թշկուութեանը, այդպիսի հիւանդները հալվում են և մեռնում են ուժասպառ լինելուց, սովամահով։ Բայց ոչ մէկը այդպիսի հիւանդներից չի մտածի, որ ծխախտտը կատարող էր այդ սարսափելի հիւանդութեան պատճառ լինել։

Типографія Канцеляріи Главнотач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская ул. д. 133